

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ В. БРЮСОВА
BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ԲԱՆԲԵՐ
Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ВЕСТНИК
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ В. БРЮСОВА
BULLETIN OF BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**

ПЕДАГОГИКА И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

PEDAGOGY AND SOCIAL SCIENCES

2 (65)

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
«ԼԻՆԳՎԱ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ**

ԵՐԵՎԱՆ - 2023

**ԻՆՔՆԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՁԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԻՆՏԵԳՐՎԱԾ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԵՐԻՆ
ԱՆՆԱ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ**

Համառոտագիր

Հոդվածում անդրադարձ է արվում ինքնակրթության արժեհամակարգի զարգացման կարևորությանը և դրա անհրաժեշտությանը աշակերտների համար՝ որպես ուսուցման վերջնական պատակ: Ինքնակրթության զարգացման համար էական նշանակություն ունի համապատասխան դասերի ընտրությունը, քանի որ ինքնակրթության արժեհամակարգի զարգացումն ինքնին կարող է լինել դժվար չափելի: Այսպիսով, մենք կենտրոնանում ենք համապատասխան կարողությունների, հմտությունների զարգացման վրա: Հոդվածում փորձ է արվում ինքնակրթության զարգացումը դիտարկել ինտեգրված դասերի միջոցով: Ինտեգրված դասերը՝ լինելով դասերի ավելի ճկուն տիպ, հնարավորություն են տալիս և՛ աշակերտին, և՛ ուսուցչին ազատություն ցուցաբերել ուսուցման նպատակին հասնելու համար: Բնականաբար, այստեղ կարևոր է ոչ միայն դասի տիպի, այլև համապատասխան առաջադրանքների ընտրությունները: Առաջադրանքները պետք է լինեն ինտերակտիվ, մոտիվացիոն՝ աշակերտներին հնարավորինս դասապրոցեսում ընդգրկելու համար: Ամենակարևորը, դրանք պետք է խթանեն աշակերտների հետաքրքրասիրությունը, որպեսզի նրանք ինքնուրույն, հավելյալ աշխատանք կատարելու պատրաստակամություն ցուցաբերեն: Հոդվածում ներկայացվում են առաջադրանքների օրինակներ, որոնք կարող են օգտագործվել դասապրոցեսում: Առաջադրանքները խրախուսում են աշակերտների մոտ մի շարք կարողությունների զարգացումը:

Հիմնաբաներ՝ ինտեգրված դաս, ուսուցում, ուսումնառություն, կոմպետենցիա, հմտություն, արժեհամակարգ, ինքնակրթություն:

Ներածություն

Կրթությունը ներկայումս փոխում է իր բնույթը ժամանակին համընթաց: Այսօր հասարակությունը կրթությունից պահանջում է ոչ միայն աշակերտներին ապահովել գիտելիքներով, այլև անհրաժեշտ կարողություններով և հմտություններով, որպեսզի նրանք կարողանան հետագայում ինքնուրույն ինքնաիրացվել հասարակությունում: Կարծում

ենք, որ մեր օրերում գնալով ավելի է բարձրանում ինքնակրթության կարևորությունը: Ինքնակրթության արժեհամակարգի ձևավորման և զարգացման արդիականությունն ավելի է, քան երբևէ: Այն պայմանավորված է տեղեկատվության ստեղծման, փոփոխության և կիրառելիության տեմպով: Ֆորմալ ուսումնական հաստատությունները լինելով համեմատականորեն ավելի պահպանողական կառույցներ, ի վիճակի չեն համարժեքորեն արձագանքել այդ տեմպին: Այստեղից առաջանում է ոչ այնքան ուսումնական ծրագրերը, նյութերը, պլանները փոփոխելու, այլև աշակերտներին պատրաստելու անհրաժեշտությունը: Աշակերտները կարիք ունեն օժտված լինել կոմպետենցիաներով, որոնք կօգնեն նրանց արդեն իրենց անհրաժեշտ կերպով «հարմարվել» ստեղծված իրավիճակին: Այսպիսով, դրսևորվում է կարևորությունը աշակերտների մոտ ինքնակրթության արժեհամակարգի ձևավորման համար, որով էլ պայմանավորվում է մեր հոդվածի **արդիականությունը**:

Հոդվածի **նպատակն է՝**

Ուսումնասիրել ինքնակրթության զարգացման հնարավորություններն ինտեգրված անգլերենի դասերին:

Հոդվածի **խնդիրներն են՝**

• Վերլուծել ինքնակրթության արժեհամակարգի զարգացման կարևորությունը աշակերտների ուսումնառության գործընթացում:

• Վեր հանել ինտեգրված դասերի առանձնահատկությունները:

• Ներկայացնել ինքնակրթության արժեհամակարգի զարգացմանն ուղղված առաջադրանքներ, որոնք կարող են օգտագործվել անգլերենի դասերի ժամանակ:

Հոդվածի **տեսական նշանակությունը՝** համապարփակ վերլուծության են ենթարկվում ինքնակրթությունը և ինտեգրված դասերը: Վեր են հանվում դրանց հիմնական դրույթները՝ տեսական առանձնահատկությունները, կարևորությունը և գործնական կիրառելիության հնարավորությունները: Տեսական ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս կազմել գործնական առաջադրանքներ:

Հոդվածի **գործնական նշանակությունը՝** տեսական ուսումնասիրության միջոցով հնարավոր եղավ կազմել առաջադրանքներ, որոնց համար հիմք են հանդիսանում օտար լեզուների դասավանդման նոր չափորոշիչների պահանջները և Cambridge Competences Framework-ից սովորել սովորելու (learning to learn) կոմպետենցիան: Առաջադրանքներն ունեն գործնական կիրառություն և կարող են օգտագործվել անգլերենի ուսուցման գործընթացում: Առաջադրանքների տիպերը կարող են օգտագործվել հատկապես ավագ դպրոցի անգլերենի դասերի ժամանակ:

Հետազոտական աշխատանքի իրականացման **մեթոդներն** են՝ վերլուծություն, համադրում, համեմատություն, մոդելավորում:

Ինքնակրթության դերը ուսումնառության գործընթացում

Այստեղ անհրաժեշտ է պարզաբանել, թե ինչու են ինքնակրթության կարևորությունը:

Կրթությունը ֆորմալ, ինստիտուցիոնալ միջավայր է, որը ենթարկվում է համակարգային խիստ կանոններին: Ինքնակրթությունը մեթոդ է, որն ամբողջությամբ իրացվում է ինստիտուցիոնալ համակարգից դուրս: Ինքնակրթությունը կապված է այս պարագայում աշակերտի ազատ կամքի հետ, ինչն էլ սահմանում է ինքնակրթության մտադրությունը և նպատակը: Ինքնակրթությունը ուսումնառություն է, որն ազատ է համակարգի կանոններից, այնուամենայնիվ, դեռևս արձագանքում է ֆորմալ կրթության պահանջներին՝ փորձելով փոխլրացնել այն: Հիմնական տարբերությունը, որն առկա է ֆորմալ կրթության և ինքնակրթության միջև, այն է, որ ինքնակրթության առանցքը աշակերտի ազատ կամքն է (Oprea, 2021): Այս պարագայում մեզ համար կարևոր է ոչ միայն ազատ կամքը, այլև ինքնակազմակերպվելու ընդունակությունը:

Այս պարագայում ֆորմալ կրթության միջավայրում դպրոցի պարտքն է պատրաստել և զարգացնել հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են ինքնակրթությունը ձևավորելու, հղկելու և զարգացնելու համար:

Աշակերտների ինքնակրթության պատրաստակամության ձևավորումը սկսվում է ինքնուսուցման գործընթացում, երբ վերարտադրվում է սոցիալ-պատմական փորձը (գիտելիքը) և ավարտվում ինքնաստեղծման գործընթացով (ինքնակրթության մեթոդներ): Ինքնակրթության պատրաստակամությունը բնութագրվում է աշակերտի ակտիվությամբ, տրված առաջադրանքից դուրս գալու ցանկությամբ, իր գիտելիքների շրջանակի ընդլայնմամբ, դրանք իր սուբյեկտիվության պրիզմայով փոխակերպմամբ և հիմնվելով իր սուբյեկտիվ փորձի վրա՝ օգտագործել ինքնակառավարման տարբեր մեթոդներ:

Ինքնակրթության հմտությունները զարգանում են հիմնականում ուսումնական ծրագրով նախատեսված աշակերտների տարբեր տեսակի ինքնուրույն աշխատանքի անցկացման գործընթացում (անհրաժեշտ գրականության ընտրություն, գրառումներ կատարել, ամփոփել կարդացածը, թեզեր գրել, պատրաստել հաշվետվություններ և այլն): Աշակերտները օգտագործում են տեղեկատու գրականություն, բառարաններ (Գույումջյան, 2022):

Հատկապես ուսումնական գործընթացում ինքնակրթությունը ձևավորվում է ինքնուրույն աշխատանքների միջոցով: Այսօր

անհրաժեշտություն կա սովորողների մոտ ձևավորելու ճանաչողական ինքնուրույնություն, տարբեր ճանաչողական և գործնական խնդիրներ առաջադրելու և լուծելու կարողություն, գործունեության մի ոլորտից մյուսը գիտելիքներ փոխանցելու և կիրառելու ունակություն: Դասից դուրս անհատական աշխատանքը կա՛մ նախորդում է լսարանային աշխատանքին՝ ապահովելով դրա արդյունավետությունը, կա՛մ լսարանային աշխատանքի բնական շարունակությունն ու տրամաբանական ավարտն է, որի արդյունավետությունը կախված է լսարանային պարապմունքների նախապատրաստման և անցկացման որակից (Բաբայան, 2021):

Ինտեգրված դասը՝ որպես ոչ կադապարային դասի տիպ

Ինտեգրված դասերի քառագույլ Ջեյմս Բինը նշում է, որ «Ուսումնական ծրագրի ինտեգրումը պարզապես տարբեր առարկաների դասերի պլանների վերադասավորում կամ մակերեսային վերափոխումներ պահանջող կազմակերպչական գործիք չէ: Այն ուսումնական ծրագիր կազմելու ձև է, որի նպատակն է՝ առանց առարկաների սահմանները հաշվի առնելու՝ մանկավարժների ու հարցերի շուրջ ուսումնական ծրագրով անհատական և հասարակական ինտեգրման հնարավորությունների ընդլայնումը» (Դավթյան, 2007, էջ 58): Միաժամանակ, ինքնակրթության արժեհամակարգի զարգացման համար էական է ռազմավարության մշակումը՝ համապատասխան դասի տիպի ընտրությունը: Այս պարագայում կարող են դիտարկվել ինտեգրված դասերը: Ինտեգրված դասերի համապատասխանելիությունը պայմանավորված է դրանց ավելի քիչ կադապարվածությամբ՝ համեմատած ավանդական դասերի հետ: Կադապարներից ազատ լինելը հնարավորություն է տալիս, հետ չընկնելով ուսումնական ծրագրերից, դասն օգտագործել ի նպաստ աշակերտների: Ինտեգրված ուսումնական ծրագրի հիմքն առարկաների միջև սահմանագծերի թուլացումն է: Առարկաների կամայական և հաճախ արհեստական սահմաններից ձերբազատվելու կարևորությունն ընդգծելով՝ ինտեգրված ուսումնական ծրագիրը սովորողին հնարավորություն է տալիս որոշակի թեմա ուսումնասիրել՝ օգտագործելով նախկինում առանձին առարկաներից ստացած գիտելիքներն ու ձեռք բերած հմտությունները: Որոշ թեմաներ ուսումնասիրելու, տարբեր հմտություններ զարգացնելու և մտավոր լուրջ աշխատանք պահանջող վարժություններ կատարելու համար աշակերտների տարբեր խմբերին սովորականից ավելի ժամանակ է տրամադրվում: Նրանք խորանում են ուսումնասիրության մեջ՝ գիտակցելով, որ լուրջ աշխատանք են կատարում: Մինչև ուսումնական գործընթացի սկսվելն ուսուցիչները պետք է որոշեն (և պետք է իմանան), թե աշակերտներին ինչ է պետք սովորեցնել: Մյուս ուսումնական

ծրագրերի համեմատությամբ՝ այստեղ աշակերտների դերն այն է, որ նրանք հնարավորություն են ստանում ընտրություն կատարելու նույն առաջադրանքի համար ուսուցչի կողմից պլանավորած բազմազան այլ վարժությունների միջև: Ուսումնական ծրագրի ինտեգրման 4 հիմնական բնորոշ գծերն են՝

- Աշակերտները և ուսուցիչները համատեղ պլանավորում են ուսումնական ծրագիրը և նրա իրագործման կարգը:

- Ուսումնառական միջոցառումների առանցքները թեմաներն են:

- Ուսումնառությունն ընթանում է դպրոցական համայնքում՝ ժողովրդավարական սկզբունքով:

- Ուսումնական ծրագիրն այլևս կազմված չէ առանձին առարկաներից (Դավթյան, 2007, էջ 53-59):

Ինտեգրված դասը միասնական մոտեցում է ցուցաբերում երևույթների ընկալմանը, գիտակցմանն ու ըմբռմանը՝ հիմք ընդունելով աշակերտների անձնական և հասարակական հետաքրքրությունները:

Ինտեգրված դասերը հաճախ համագործակցային, հետազոտական, ստեղծագործական են և ուղեկցվում են բացահայտումներով: Ինտեգրված դասերն աշակերտին տալիս են լայն և վառ պատկերացումներ այն աշխարհի մասին, որտեղ նա ապրում է: Ինտեգրումը ուսուցչին ինքնահաստատման և ինքնաարտահայտման հնարավորություն է տալիս, որն էլ իր հերթին օգնում է աշակերտների ունակությունների բացահայտմանը, քննական մտածողության զարգացմանը: Ինտեգրված դասի հիմնական նյութը դառնում է դասի համակարգային նշանակության բաղադրիչը: Համակարգային կարող է լինել ինտեգրված դասի միայն այն հատվածը, որը որոշում է առաջադրանքի նպատակը: Նման բաղադրիչներ են դառնում առանձին հասկացությունները, կանոնները, օրենքները, գաղափարները, մեթոդները կամ ուսումնառության միջոցները: Ինտեգրման ձևը կախված է դասի նպատակից և համակարգային բաղադրիչի ընտրությունից (Միլիտոսյան, 2021):

Կարևոր է շեշտադրել, որ նույնիսկ նոր չափորոշիչներն են անդրադառնում ինքնակրթության կարևորությանը: Նոր չափորոշիչներում (2020) նշվում է, որ *ինքնուրույն ուսուսումնառության և ինքնազարգացման կարողությունների խթանումը օտար լեզուների դասավանդման նպատակներին հասնելու ուղիներից մեկն է*: Նույն կերպ 9-րդ դասարանի օրինակելի պլաններից մեկում շեշտվում է հետևյալ նպատակը՝ *ձևավորել ինքնուրույն սովորելը և կրթության շարունակականությունը արժևորող վերաբերմունքը*: Սա նաև ուսուցման վերջնարդյունքներից մեկն է՝ *դրսևորել ինքնուրույն սովորելու կարողություն*:

Այսպիսով, ենթադրվում է, որ աշակերտը պետք է կարողանա ինքնուրույն պարզ հետազոտական աշխատանքներ իրականացնել և հանգել եզրակացությունների: (Չափորոշիչ, 2020)

Ինքնակրթության կարևորությանն է անդրադառնում Քեմբրիջի կոմպետենցիաների շրջանակը (The Cambridge Competences Framework): Այն անդրադառնում է 21-րդ դարում անգլերենի՝ որպես օտար լեզվի ուսումնառության համար անհրաժեշտ կոմպետենցիաներին: Կոմպետենցիաները ներկայանում են որպես այն էական հմտությունները, որոնք առկա են կրթության տարբեր մակարդակներում՝ անկախ աշակերտների տարիքից: Այստեղ դիտարկվում են ոչ միայն ֆորմալ կրթության տարբեր աստիճանները (տարրական, միջնակարգ, բարձրագույն և մասնագիտական), այլև բարձրագույն կրթության ավարտից հետո կրթությանն անհրաժեշտությունը աշխատավայրում:

Սովորել սովորելու կոմպետենցիան գործնական հմտություններ է զարգացնում սեփական ուսումնառությունը կազմակերպելու, դրա դեկավարության դերը ստանձնելու և դրա վերաբերյալ եզրակացություններ կատարելու համար: Սովորել սովորելու կոմպետենցիայի միջուկը սեփական ուսումնառության նկատմամբ եզրակացություններ կատարելը և գնահատելն է: Այն ունի հետևյալ բաղադրիչները՝

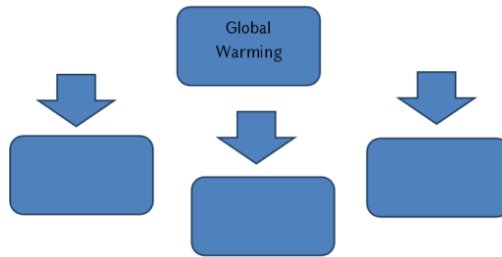
- Ուսումնառության կազմակերպման հմտությունների և ռազմավարությունների զարգացում,
- Սեփական ուսումնառության կառավարում,
- Հետահայացք սեփական ուսումնառությանը և դրա գնահատումը (Cambridge Life Competences Framework: Learning to Learn, 2020):

Հաջորդիվ ներկայացվում են առաջադրանքներ, որոնց մոտիվները վերցված են Cambridge Life Competences Framework Activity Cards for Teachers: Adult learners գրքից (Blue, 2021) :

Առաջադրանք 1: Շարադրություն գրել "Global Warming" թեմայով՝ հեղինակելով ներկայացված պահանջներին և ներկայացնել դրանք դասընկերներին:

Task 1: Write an essay on "Global Warming" following the guidelines.

Աշակերտներին է ներկայացվում "Global Warming" թեման, որը ընդգրկված է անգլերենի 10-րդ դասարանի դասագրքում: Թեմայի ներմուծման համար օգտագործվում է մտագրողի մեթոդը: Այս մեթոդի օգտագործման նպատակն է վեր հանել մարդկային կենսունակության այն բոլոր բնագավառները, որոնց վրա կարող է ազդեցություն ունենալ գլոբալ տաքացումը: Այս մեթոդի միջոցով դասարանն ուսումնասիրում է գլոբալ տաքացումը ոչ թե սոսկ որպես առանձին երևույթ, այլև որպես երևույթ, որն անմիջական կապ ունի այլ երևույթների հետ:

Գծապատկեր 1

Աշակերտները կարող են հանգել տարբեր եզրակացությունների և վեր հանել տարբեր կապեր: Այստեղ ուսուցչի պարտականությունն է հետևել և ուղղորդել աշակերտների քայլերը: Աշակերտները այս ընթացքում ծանոթանում են թեմային: Մտագրողի առաջին փուլի ավարտից հետո աշակերտները և ուսուցիչը փորձում են տարբեր գաղափարներն ընդհանրացնել առանձին խմբերում: Աշակերտներին հանձնարարվում է տանն ուսումնասիրել թեման և գրել փոքրիկ շարադրություն: Դասի ժամանակ առանձնացված թեմաները աշակերտները օգտագործում են ինքնուրույն ուսումնասիրության իրականացման համար: Դրանք ծառայում են որպես ուղենիշ: Միաժամանակ սեփական ուսումնառության վերահսկման և կազմակերպման համար աշակերտներին են տրամադրվում քարտեր, որոնց ձախ կողմում նշված են ուղենիշներ: Աշակերտները աջ հատվածում նշում են, որքանով են նրանք կատարում այդ պահանջները:

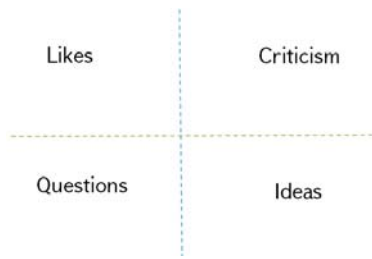
In this essay ...	Yes	No	Maybe
1. I have found at least 3 different spheres affected by global warming			
2. I have written about them in my essay showing their connection to global warming			
3. I have used at least 3 resources to find out more about global warming and its consequences.			
4. I have learned new things I didn't know.			

Գծապատկեր 2

Առաջադրանք 2: Լսել ընկերների շարադրությունները և վերլուծել դրանք՝ ըստ ներկայացված կառույցի:

Task 2: Listen to your classmate's essay presentations and analyze them accordingly.

Գծապատկեր 3

Առաջադրանք 3: Կազմել հարցեր ընկերների համար թեմայի անհասկանալի կետերի վերաբերյալ:

Task 3: Make questions for friends about points in the topic you did not understand well.

Գլոբալ տաքացում (Global warming) թեման ուսումնասիրելուց, դրա մասին կարդալուց և շարադրություն գրելուց հետո աշակերտները առանձանանցնում են այն կետերը, որոնք նրանց համար անհասկանալի կամ դժվար էին: Հարցերը ուսուցչին հղելու փոխարեն՝ աշակերտները դրանք գրի են առնում: Հարցերը գրվում են թերթիկների վրա, և աշակերտները պատահականության սկզբունքով ընտրում են: Աշակերտները կարող են հարցերի վրա աշխատել 2-3 հոգանոց խմբերով: Այսպիսով, ուսուցիչը չէ հարցերին պատասխանողը, աշակերտները ստիպված են ինքնուրույն հետազոտություններ կատարել տարբեր հարցերին պատասխանելու համար:

Առաջադրանք 4: Ներկայացնել մարդկային գործունեության այն բնագավառները, որոնք որոշակիորեն կապված են գլոբալ տաքացման հետ:

Task 4: Show all the immediate spheres that are in any way connected to global warming.

Այստեղ աշակերտները փորձում են դիտարկել նաև այն, թե ինչ անմիջական ազդեցություն կարող է ունենալ գլոբալ տաքացումը հենց իրենց վրա: Նրանք կարող են մտածել այդ հարցի շուրջ օգտագործելով այս հարցերը՝

- How does this relate to me?
- What experiences do I have that relate to this?
- What beliefs do I have that relate to this?

Հաշվի առնելով կատարված աշխատանքին գնահատական տալու կարևորությունը՝ կարելի է առաջարկել աշակերտներին պատասխանել հետևյալ հարցերին՝

Ինձ դուր եկավ _____:
Ինձ դուր չեկավ _____:
Ինձ _____:

օգնեց նոր գիտելիքներ ձեռք բերել:

Ինձ խանգարեց _____:
Ես կցանկանայի փոփոխել _____:

Նման գնահատման մոտեցումը ոչ միայն նպաստավոր կլինի աշակերտների ինքնաճանաչման համար, այլև կօգնի ուսուցչին վեր հանել առկա խնդիրները, գտնել դրանց լուծման ուղիները:

Առաջադրանք 5: Կազմակերպել բանավեճ՝ տարբեր մասնագետների մասնակցությամբ:

Task 5: Organize a debate with different professionals.

Կազմակերպվում է բանավեճ տարբեր մասնագետների մասնակցությամբ: Աշակերտներն իրենք են ստանձնում աշակերտների դերն, այդ իսկ պատճառով դերերը հանձնարարվում են ուսուցչի կողմից նախօրոք, որպեսզի աշակերտները կարողանան նախապատրաստվել և որոշակի հետազոտություններ կատարել: Դերերը հետևյալն են՝ գործարար, տնտեսագետ, բժիշկ, կենսաբան, քաղաքական գործիչ, լրագրող: Աշակերտներից յուրաքանչյուրն իր ուրույն հետազոտությունն է կատարում: Այստեղ կարևոր է առանձնացնել 2 հիմնական կետ: Փորձում է օգտագործվել “devil’s advocate” մեթոդը: Մասնակիցները բաժանվում են 2 խմբի՝

Խումբ 1 (տնտեսագետ, գործարար, քաղաքական գործիչ),

Խումբ 2՝ (բժիշկ, կենսաբան, լրագրող): Նրանք պաշտպանում են հետևյալ տեսակետերը: Այստեղ կարևոր է փաստել, որ մասնակիցներն իրենց ելույթների ընթացքում պետք է ներկայացնեն փաստացի ապացույցներ: Նրանք պետք է պահպանեն հետևյալ սկզբունքը՝ ներկայացնել տեսակետ, բացատրել, բերել օրինակ:

Team 1 (economist, entrepreneur, politician)

The Global warming is exaggerated and even considering the dangers

Team 2 (doctor, journalist, biologist)

The Global warming is extremely dangerous and we cannot

Գծապատկեր 4

Եզրակացություն

- Իրականացված աշխատանքից հետո մեզ համար պարզ դարձավ, որ՝
- Ինքնակրթության զարգացման կարևորությունը գնալով ավելի է մեծանում՝ կապված տեղեկատվության աննախադեպ արագ զարգացման հետ:
  - Ինտեգրված դասերը, լինելով համեմատաբար ոչ կաղապարված դասեր, նպաստում են ինքնակրթության զարգացմանը:
  - Ե՛վ ինքնակրթությունը, և՛ ինտեգրված դասերը շեշտադրում են աշակերտների ազատ կամաարտահայտությունը:
  - Ե՛վ ինքնակրթության, և՛ ինտեգրված դասերի հիմնական առանցքը տրված տեղեկատվության սահմաններից դուրս գալն է:
  - Ինքնակրթությունը ոչ այնքան աշակերտի կողմից հանձնարարված նյութի սահմաններից դուրս գալն է, որքան տեղեկատվության որոնման ուղիներ գտնելը, այն կառավարելը, ռազմավարություններ մշակելը, որպեսզի վերջինիս հետագա իրացումը հասարակական կյանքում լինի հնարավորինս նպատակային և արդյունավետ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

REFERENCES

1. Բաբայան Ա., Ղուկասյան Ա., Պետրոսյան Ս., Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի առանձնահատկություններն օտար լեզու սովորելու գործընթացում. Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի բանբեր, էջ 83-96. 2021
Babayan A., Ghowkasyan A., Petrosyan S., Owsanoghneri inqnowrowyn ashxatanqi ar'and'nahatkowt'yownnern o'tar lezow sovorelow gorc'y'nt'acowm. V. Bryowsovi anvan petakan hamalsarani banber, e'j 83-96. 2021 (In Armenian)
2. Գույումջյան Շ., Կրթությունն ու ինքնակրթությունը որպես դասավանդման արդյունավետության բաղադրիչ. Հրազդան: Հրազդանի թիվ 12 հիմնական դպրոց. 2022
Gowyowmjyan Sh., Krt'owt'yowonn ow inqnakrt'owt'yowny' orpes dasavandman ardyownavetowt'yan baghadrich. Hrazdan: Hrazdani t'iv 12 himnakan dproc. 2022 (In Armenian)
3. Դավթյան Մ., Գրիգորյան Ք., Արնաուդյան Ա., Ջոհրաբյան Ա., Հովհաննիսյան Գ., Օհանովա Ի., Կրթական մշակման և ինտեգրման մոտեցումներ. Երևան: Այոեքս. 2007
Davt'yan M., Grigoryan Q., Arnaowdyan A., Zohrabyan A., Hovhannisyanyan G., O'hanova I., . Krt'akan mshakman & integrman motecowmner. Er&an: Ayr'eqs. 2007 (In Armenian)

4. ՀՀ կրթության բարելավման ծրագրի օտար լեզուներ ուսումնական բնագավառի հանրակրթության առարկայական չափորոշչային վերջնարդյունքները և օրինակելի ծրագրերը (անգլերեն, գերմաներեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն) Երևան: ԿԳՄՄՆ. 2020
HH krt'owt'yan barelavman c'ragri o'tar lezowner owsowmnakan bnagavar'i hanrakt'owt'yan ar'arkayakan chap'oroshchayin verjnardyownqner'y' & o'rinakeli c'ragrery' (angleren, germaneren, r'owseren, franseren). Erevan: KGMSN. 2020 (In Armenian)
5. Միլիտոսյան Լ., Գաբրիելյան. Ա., Ինտեգրված դասերի դերն ամբողջական աշխարհայացքի զարգացման գործընթացում. Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի Բանբեր, էջ. 82-93. 2021
Militosyan L., Gabrielyan. A. Integrvac' daseri dern amboghjakan ashxarhayacqi zargacman gorc'y'nt'acowm. V. Bryowsovi anvan petakan hamalsarani Banber, e'j. 82-93. 2021 (In Armenian)
6. Blue J., *Cambridge Life Competences Framework Activity Cards for Teachers: Adult learners*. Cambridge : Cambridge University Press. 2021
7. *Cambridge Life Competences Framework: Learning to Learn*. Cambridge: Cambridge University Press. 2020.
8. Oprea M. I., Self-Education and Lifelong learning. *UASOS-International E-Journal of Advances in Social Sciences, Vol. VII, Issue 19*, 142-145. 2021, April.
9. Բաբայան Ա., Ղուկասյան Ա., Պետրոսյան Ս., Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի առանձնահատկություններն օտար լեզու սովորելու գործընթացում. Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի բանբեր, էջ 83-96. 2021
Babayan A., Ghowkasyan A., Petrosyan S., Owsanoghneri inqnowrowyn ashxatanqi ar'and'nahatkowt'yownnern o'tar lezow sovorelow gorc'y'nt'acowm. V. Bryowsovi anvan petakan hamalsarani banber, e'j 83-96. 2021 (In Armenian)
10. Գույումջյան Շ., Կրթությունն ու ինքնակրթությունը որպես դասավանդման արդյունավետության բաղադրիչ. Հրազդան: Հրազդանի թիվ 12 հիմնական դպրոց. 2022
Gowyowmjyan Sh., Krt'owt'yownn ow inqnakrt'owt'yowny' orpes dasavandman ardyownavetowt'yan baghadrich. Hrazdan: Hrazdani t'iv 12 himnakan dproc. 2022 (In Armenian)
11. Դավթյան Մ., Գրիգորյան Ք., Արնատույան Ա., Զոհրաբյան Ա., Հովհաննիսյան Գ., Օհանովա Ի., Կրթական մշակման և ինտեգրման մոտեցումներ. Երևան: Այդեքս. 2007

Dav'tyan M. , Grigoryan Q., Arnaowdyan A. , Zohrabyan A. , Hovhannisyan G. , O'hanova I. , Krt'akan mshakman & integrman motecowmner. Erevan: Ayr'eqs. 2007 (In Armenian)

12. ՀՀ կրթության բարելավման ծրագրի օտար լեզուներ ուսումնական բնագավառի հանրակրթության առարկայական չափորոշչային վերջնարդյունքները և օրինակելի ծրագրերը (անգլերեն, գերմաներեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն) Երևան: ԿԳՄՄՆ. 2020
HH krt'owt'yan barelavman c'ragri o'tar lezowner owsowmnakan bnagavar'i hanrakrt'owt'yan ar'arkayakan chap'oroshchayin verjnardyownqner'y' & o'rinakeli c'ragrery' (angleren, germaneren, r'owseren, franseren). Erevan: KGMSN. 2020 (In Armenian)
13. Միլիտոսյան Լ., Գաբրիելյան Ա., Ինտեգրված դասերի դերն ամբողջական աշխարհայացքի զարգացման գործընթացում. Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի Բանբեր, էջ 82-93. 2021
Militosyan L. , Gabrielyan. A. Integrvac' daseri dern amboghjakan ashxarhayacqi zargacman gorc'y'nt'acowm. V. Bryowsovi anvan petakan hamalsarani Banber, e'j 82-93. 2021 (In Armenian)
14. Blue J., *Cambridge Life Competences Framework Activity Cards for Teachers: Adult learners*. Cambridge : Cambridge University Press. 2021
15. *Cambridge Life Competences Framework: Learning to Learn*. Cambridge: Cambridge University Press. 2020.
16. Oprea M. I., Self-Education and Lifelong learning. *UASOS-International E-Journal of Advances in Social Sciences, Vol. VII, Issue 19*, 142-145. 2021, April.

АННА ГАБРИЕЛЯН - ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ САМООБРАЗОВАНИЯ НА ИНТЕГРИРОВАННЫХ УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Ключевые слова: интегрированный класс, преподавание, обучение, компетенция, навык, система ценностей, самообразование

В статье анализируется развитие необходимых навыков самообразования в школе и их важное значение в образовательном процессе. Развитие указанных навыков, в свою очередь, рассматривается в качестве одной из целей обучения. Выбор соответствующих занятий, необходимых для развития навыков, играет стратегически важную роль, поскольку измеримость данного процесса все еще остается дискуссионным вопросом.

В качестве базы для развития навыков самообразования мы рассматриваем интегрированные уроки. Интегрированные уроки - это уникальные виды занятий, которые проводятся вне общепринятых шаблонов и акцентируют свободное волеизъявление учащихся.

Самообразование представляет собой достаточно сложное явление, в связи с чем зачастую трудно определить, используются ли студентами навыки самообразования в реальной жизни.

Интегрированные занятия и самообразование сами по себе являются более гибкими форматами, предоставляющими возможность как студенту, так и преподавателю проявить большую свободу при достижении целей обучения. Естественно, важно не только определить тип занятия, но и подобрать необходимые задания. Последние должны быть интерактивными, мотивирующими. Это будет способствовать максимальному вовлечению студентов в учебный процесс. Задания в данном контексте нацелены на стимулирование любознательности учащихся, а также самостоятельности при выполнении дополнительной работы.

В статье приведены примеры заданий, которые могут быть использованы в учебном процессе. Отдельно рассматривается ряд отечественных и зарубежных точек зрения на самообразование..

ANNA GABRIELIAN - ON PROMOTING SELF-EDUCATION IN INTEGRATED ENGLISH CLASSES

Keywords: *integrated class, teaching, learning, competence, skill, value system, self-education*

In the article, we address the importance of the development of the necessary skills to promote self-education at schools and its importance for students as one of the goals of learning. The choice of appropriate classes is essential for the development of self-education, because the development of the value system of self-education itself can be difficult to measure. To that end, we choose the integrated lessons to achieve this means. Integrated lessons are unique types of classes that are out of patterns taking into the consideration the free will of the students. Self-education is a complex phenomenon and in some ways it is hard to understand whether the students can or cannot use it in real social life. We focus on the development of relevant abilities, skills and review the competence learning to learn. Integrated lessons and self-education themselves are a more flexible, giving both the student and the teacher the opportunity to show freedom in order to achieve the set learning goals. Naturally, it is important not only to choose the type of class, but also to choose the appropriate tasks. Tasks should be interactive, motivating to involve students as much as possible. Most importantly, they should stimulate students' curiosity so that they show willingness to do extra work on their own. The article presents examples of tasks that can be used in the classroom. Tasks encourage the development of a number of abilities in students. We also study some local and international standpoints on self-education and how it is represented.

Ներկայացվել է՝
Գրախոսվել է՝

12.10.2023 թ.
14.10.2023 թ.